

**УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ**

1. Одлука Наставно-научног већа

На седници Наставно-научног већа Факултета медицинских наука у Крагујевцу, одржаној дана 24.02.2016.године, одлуком број 01-1414/2-19 формирана је Комисија за оцену и одбрану завршене докторске дисертације под називом **„Повезаност персоналних, интерперсоналних и организационих параметара и позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога“** кандидата Биљане Јаредић, у следећем саставу:

- **Проф. др Славица Ђукић Дејановић**, редовни професор Факултета медицинских наука, Универзитета у Крагујевцу, за ужу научну област Психијатрија, председник
- **Доц. др Владимир Јањић**, доцент Факултета медицинских наука, Универзитета у Крагујевцу, за ужу научну област Психијатрија, члан
- **Доц. др Срђан Миловановић**, доцент Медицинског факултета Универзитета у Београду, за ужу научну област Психијатрија, члан

Комисија је прегледала и проучила докторску дисертацију Биљане Јаредић и подноси Наставно-научном већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

2.1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области

Докторска дисертација кандидата Биљане Јаредић под називом „**Повезаност персоналних, интерперсоналних и организационих параметара и позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога**“, урађена под менторством проф.др Драгане Игњатовић Ристић, ванредног професора Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Психијатрија, представља оригиналну студију која се бави утврђивањем повезаности између ресурса, односно, снага (персоналних, интерперсоналних и организационих) и позитивних и негативних исхода менталног здравља код лекара и психолога.

За разлику од ранијих истраживања која су се углавном базирала на испитивању појединих параметара и њиховој повезаности са негативним чиниоцима менталног здравља, ово истраживање се бави проучавањем следећих ресурса (снага): 1) физичке и психолошке карактеристике појединца (индивидуални ресурси), 2) социјална подршка и задовољство породицом (интерперсонални ресурси) и 3) извори стреса на раду (организацијски ресурси). Од позитивних чиниоца менталног здравља испитани су задовољство животом и задовољство послом, а од негативних- депресивност, анксиозност и изгарање на послу.

Актуелност овог истраживања је управо у проучавању ресурса (снага) и њихово повезивање са исходима менталног здравља о чему се у нашој стручној јавности до сада релативно мало писало.

Индивидуални, интерперсонални и организациони параметри битне су одреднице позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога. Црте темперамента су значајан параметар за предвиђање задовољства животом, депресивности, анксиозности и изгарања на послу. Низак ниво социјалне подршке повезан је са вишим нивоима депресивности, анксиозности и изгарањем на послу, виши нивои задовољства породицом са задовољством послом и животом. Одређени чиниоци посла битни су за предвиђање задовољства животом и послом као и за изгарања на послу. Сазнања о одређеним ресурсима (снагама) и исходима омогућавају нам да боље разумемо однос здравље/болест уопште, али и посебно у радном процесу.

Унапређење менталног здравља доводи до повећања квалитета живота запослених, уз истовремено повећање квалитета услуга које они пружају корисницима.

2.2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Претраживањем биомедицинских база података (PubMed, Medline, KOBSON, SCIndeks) помоћу кључних речи: *Mental Health, medical doctors, psychologists, resources, outcomes*, проналази се одређени број лонгитудиналних проспективних и ретроспективних студија као и студија пресека које су се бавиле повезаношћу неких индивидуалних, интерперсоналних и организационих ресурса (снага) са негативним и позитивним чиниоцима менталног здравља код лекара и психолога. Међутим, оне су највећим делом истраживале појединачне ресурсе (снаге), претежно код студената. У групи запослених лекара и психолога, испитивани су само организациони фактори и њихов утицај на ментално здравље.

Такође, раније студије нису испитивале истовремено позитивне и негативне чиниоце менталног здравља већ су се бавиле само једним или другим; посебно се нису истраживала узајамна дејства индивидуалних, интерперсоналних и организационих ресурса (снага) на ментално здравље.

Ова студија заснована је на методолошки валидним параметрима и чиниоцима менталног здравља код лекара и психолога, а слично истраживање до сада није спроведено на територији Републике Србије, као и ни у региону.

На основу ових података, Комисија констатује да докторска дисертација кандидата Биљане Јаредић под називом „**Повезаност персоналних, интерперсоналних и организационих параметара и позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога**“ представља резултат оригиналног научног рада.

2.3. Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области

А. Лични подаци

Биљана Н. Јаредић (рођена Милошевић) рођена је 27.12.1983.у Косовској Митровици. Медицинску школу завршила је у Косовској Митровици са одличним успехом. Психологију је уписала 2002/03.године, на Филозофском факултету Универзитета у

Приштини. Дипломирала је 2007.године са просечном оценом 8,46. Школске 2010/2011.године уписала је докторске студије на Факултету медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, на смеру Неуронауке на којем је положила све испите и усмени докторски испит. Саветник је за појединце, породице и парове. Носилац сребрног ордена „Мајке девет Југовића“. Од новембра 2007.године запослена је на Филозофском факултету Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, најпре као сарадник у настави, а потом као асистент. Учесник пројекта Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије од 2011.године под називом „Косово и Метохија између националног идентитета и евроинтеграција“ (евиденциони број III 47023).

Б. Списак објављених радова (прописани минимални услов за одбрану докторске дисертације)

Кандидат је аутор више оригиналних научних радова и први аутор у раду објављеном у часопису индексираном на СЦИ листи чији су резултати саставни део докторске дисертације чиме је испунио услов за одбрану докторске дисертације.

Списак радова у часописима:

1. **Jaređić B**, Hinić D, Stanojević D, Zečević S, Ignjatović-Ristić D. Affective temperament, social support and stressors at work as the predictors of life and job satisfaction among doctors and psychologists. *Vojnosanit Pregl*, 2017; 74 (3): pp... **M23 - 3 бода**
2. Stanojević D, Krstić M, **Jaređić B**, Dimitrijević B. Proactive coping as a mediator between resources and outcomes: a structural equations modeling analysis. *Applied Research in Quality of Life*. 2014; 9(4): 871-885. **M22 - 5 бода**
3. Zikic O, Krstic M, Randjelovic D, Nikolic G, Dimitrijevic B, **Jaređić B**. Anxiety and depressiveness in students with childhood war-related experiences. *Journal Loss and Trauma* 2015; 20(2): 95-108 **M23 - 3 бода**

2.4. Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Урађено истраживање је у потпуности у складу са пријављеном темом докторске дисертације. Циљеви и примењена методологија истраживања идентични су са одобреним у пријави тезе.

Докторска дисертација садржи следећа поглавља: Увод, Методолошки оквири истраживања (циљеви истраживања и материјалии методе), Резултати, Дискусија, Закључци и Литература. Рад садржи 2 слике, 42 табеле, и 5 графикана. У поглављу *Литература* цитирано је 216 библиографских јединица домаћих и иностраних стручних публикација.

У **УВОДНОМ ДЕЛУ** аутор је јасно и прецизно навео важне одреднице менталног здравља, објаснио неке од битнијих теорија менталног здравља као и значај менталног здравља на радном месту. Посебан значај у уводном делу имају поглавља о ресурсима (снагама)- индивидуалним, интерперсоналним и организационим менталног здравља као и позитивни и негативни чиниоци менталног здравља. Наведена су најновија научна сазнања и истраживања о значају менталног здравља уопште, а посебно у овим професијама.

У делу **МЕТОДОЛОШКИ ОКВИРИ ИСТРАЖИВАЊА** јасно су описани главни циљеви истраживања који имају задатак да утврде повезаности између ресурса (снага)- индивидуалних, интерперсоналних и организационих и позитивних и негативних исхода менталног здравља код лекара (лекара и студената медицине) и психолога (психолога и студената психологије). Задаци истраживања су у складу са постављеним циљевима. Материјал и методе истраживања су идентични са наведеним у пријави докторске тезе. Кандидат је прецизно описао методологију истраживања која је спроведено као неекспериментална опсервациона студија пресека. Узорак лекара су чинили лекари свих профила, запослени у здравственим установама и клиничко-болничким центрима у Крагујевцу и Косовској Митровици. Узорак психолога су чинили психолози запослени у школама, предшколским установама, центрима за социјални рад и здравственим установама и клиничко-болничким центрима у Крагујевцу и Косовској Митровици. Узорак студената медицине су обухватили студенти друге године који студирају на Факултету медицинских наука у Крагујевцу и

Косовској Митровици, док су студенти психологије били из Косовске Митровице и Ниша. Укупан узорак броји 427 испитаника. Истраживање се обављало уз одлуку Етичког комитета Факултета Медицинских наука у Крагујевцу, као и уз усмену сагласност директора установа и декана факултета на којима је спроведено истраживање. Сваки испитаник је потписао сагласност за учешће у овом истраживању у коме је објашњено који су основним циљем истраживања. Комплетна статистичка анализа података извршена је помоћу комерцијалног статистичког софтвера SPSSStatistics 20.00. За статистичку обраду података су коришћене мере дескриптивне статистике, мере корелације и поступци утврђивања значајности разлика између аритметичких средина (т тест и анализа варијансе). За утврђивање степена у коме предикторске варијабле одређују критеријумске, коришћен је поступак регресионе анализе (стандардна линеарна регресија и логистичка регресија). За утврђивање поузданости коришћених скала и упитника коришћене су мере унутрашње поузданости. За испитивање структуре скала које се први пут користе у нашој средини коришћена је експлоративна факторска анализа.

У поглављу **РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА** су детаљно и јасно приказани помоћу 5 графикана и 42 табеле. Утврђен је однос између индивидуалних, интерперсоналних и организационих параметара и појединих позитивних и негативних чиниоца менталног здравља.

За предвиђање задовољства животом значајни су параметри: црте темперамента (циклотомични и хипертимични темперамент) и задовољство породицом. За предвиђање задовољства послом значајни параметри су социјална подршка, задовољство породицом и извори стреса на раду (подршка руководиоца, релације и радна атмосфера и промене). За предвиђање депресивности значајни су параметри црте темперамента (депресивни, циклотомични, хипертимични и анксозни темперамент), задовољство породицом, године стажа и радно место. За предвиђање анксиозности значајни параметри су црте темперамента (депресивни, циклотомични и анксиозни темперамент), социјална подршка и задовољство породицом, захтеви посла, године стажа и радно место. За предвиђање изгарања значајни параметри су црте темперамента (циклотомични, хипертимични и анксиозни темперамент), социјална подршка и задовољство породицом као и извори стреса на раду- захтеви посла, подршка колега и релације и радна атмосфера. За предвиђање хроничних болести ови

параметри су дали значајан али не висок допринос: црте темперамента (анксиозни темперамент), социјална подршка и од извора стреса на раду- радна улога и године радног стажа.

У поглављу **ДИСКУСИЈА**, аутор је анализирао добијене резултате и упоређивао их са сличним подацима објављеним у стручној литератури. Коментари добијених резултата су јасно изнети и могу указати на потребу и значај даљег истраживања у области менталног здравља у овим професијама.

У поглављу **ЗАКЉУЧЦИ**, наводи да се од овог истраживања очекује допринос у унапређењу менталног здравља код лекара и психолога повећањем позитивних чинилаца на ментално здравље као и снижавање утицаја негативних (ризичних) фактора менталног здравља.

На основу предходно изнетих чињеница, комисија сматра да завршена докторска дисертација под називом **„Повезаност персоналних, интерперсоналних и организационих параметара и позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога“**, по обиму и квалитету израде у потпуности одговара пријављеној и одобреној теми дисертације.

2.5. Научни резултати докторске дисертације

Најзначајнији резултати истраживања садржани су у следећим закључцима:

1. Индивидуални, интерперсонални и организациони параметри битни су предиктори позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога.
2. Црте темперамента су значајан параметар предвиђања како позитивних (задовољства животом), тако и негативних чиниоца менталног здравља (депресивности, анксиозности и изгарања на послу).
3. Психолози и лекари које имају висок ниво социјалне подршке задовољнији су својим животом и послом, док они који имају низак ниво социјалне подршке су депресивнији, анксиознији и склонији изгарању на послу.
4. Психолози и лекари који су задовољније породицом су задовољнији послом и животом, а они који нису задовољни породицом су депресивнији, анксиознији и склонији изгарању на послу.

5. За предвиђање задовољства животом битан је низак ниво промена у радној организацији, подршка колега и добра контрола над послом.
6. За предвиђање задовољства послом значајни су подршка руководиоца, добре радне релације и радна атмосфера и низак ниво промена.
7. За предвиђање изгарања на послу значајни су преоптерећеност радном улогом, лоша радна атмосфера и превисоки захтеви.

2.6. Примењивост и корисност резултата у теорији и пракси

Презентовани резултати доприносе бољем разумевању фактора ризика и фактора добробити код лекара и психолога. То би требало да омогући повећање позитивних чинилаца на ментално здравље као и снижавање утицаја негативних (ризичних) фактора менталног здравља.

2.7. Начин презентовања резултата научној јавности

Резултати овог истраживања су делимично објављени као оригинално истраживање у часопису од међународног значаја. Планирано је публикување и осталих резултата у неком од истакнутих часописа од међународног значаја. Такође, планирано је презентовање резултата на неком од стручних скуповима у форми усмене презентације или постера.

ЗАКЉУЧАК

Комисија за оцену и одбрану завршене докторске дисертације кандидата Биљане Јаредић под називом „**Повезаност персоналних, интерперсоналних и организационих параметара и позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога**“ на основу свега наведеног, сматра да је истраживање у оквиру одобрене тезе адекватно постављено и прецизно спроведено, да је засновано на савременим сазнањима и валидној методологији.

Комисија сматра да докторска дисертација кандидата Биљане Јаредић, урађена под менторством проф. др Драгане Игњатовић Ристић, представља оригинални научни допринос у разјашњењу везе индивидуалних, интерперсоналних и организационих ресурса (снага) и позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога.

Комисија са задовољством предлаже Наставно - научном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу да докторска дисертација под називом „**Повезаност персоналних, интерперсоналних и организационих параметара и позитивних и негативних карактеристика менталног здравља лекара и психолога**“ буде позитивно оцењена и одобрена за јавну одбрану.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Проф. др Славица Ђукић-Дејановић, редовни професор Факултета медицинских наука
Универзитета у Крагујевцу, за ужу научну област психијатрија, председник комисије

Доц. др Владимир Јањић, доцент Факултета медицинских наука, Универзитета у
Крагујевцу, за ужу научну област психијатрија, члан

Доц. др Срђан Миловановић, доцент Медицинског факултета Универзитета у
Београду, за ужу научну област психијатрија, члан

У Крагујевцу _____